

(NE)REFORMUOTI. PROS IR CONS

Gediminas BUČIŪNAS

Mykolo Romerio Universiteto Viešojo Saugumo Akademija

Maironio str. 27, LT-44211 Kaunas

Vytauto Didžiojo Universitetas Teisės fakultetas

Jonavos g.66, LT-44318 Kaunas

El. paštai: gediminas1967@mruni.eu; gediminas.buciunas@vdu.lt

ORCID ID: 0000-0002-1826-0527

DOI: 10.13165/PSPO-24-35-05

Anotacija. *Ikiteisminio tyrimo įstaigų ir kitų valstybės institucijų pareigūnai bei tarnautojai nuolat susiduria su įvairaus pobūdžio iššūkiais tiek užkardant teisės pažeidimus įskaitant nusikalstamas veikas, tiek jas tiriant, tiek vykstant institucijos reorganizacijai. Visi paminėti iššūkiai sukelia didesnes ar mažesnes diskusijas tiek instituciniu, tiek tarpinstituciniu lygmeniu, ir gana dažnai įtraukia visuomenę į planuojamus pokyčius saugumo srityje.*

Sutinkamai su Maslow poreikių hierarchija, kuri yra psichologijos idėja pasiūlyta amerikiečių psichologo Abraomo Maslow 1943 m. straipsnyje „Žmogaus motyvacijos teorija“ žurnale „Psychological Review“, saugumo poreikis yra vienas iš esminių žmogaus poreikių hierarchijoje. Tai ir paaiškina kylančias aštrias diskusijas apie numatomas reformas viename ar kitame valstybės kontroliuojamame sektoriuje, valstybinėje institucijoje. Taigi, iškeliant klausimą reformuoti ar nereformuoti instituciją, sietiną su visuomenės saugumu, būtina išsami diskusija įtraukiant ir reformuojamos institucijos personalą. Vienoje situacijoje tas pats veiksny, pvz., geopolitinė situacija regione gali minimaliai įtakoti saugumo poreikį, kitoje situacijoje tas pats veiksny gali ženkliai įtakoti visuomenės didesnę saugumo jausmo poreikį.

*Taigi, klausimo suformulavimas, **reformuoti, negalima sustoti ar reformuoti negalima, sustoti**, tampa labai aktualus. Atsakyti į šį klausimą vienareikšmiškai tampa labai sudėtinga, o pateikto klausimo plotmėje net padėto skyrybos ženklo vieta gali nulemti atsakymą, ir, žinoma, pakoreguoti planuojamų veiksmų seką siekiant užsibrėžto tikslo.*

Šio tyrimo objektas - Viešojo saugumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reorganizacija. Siekiami viešojo saugumo tarnybos reorganizavimo tikslai yra šie: a) užtikrinti nacionalinį saugumą, b) optimizuoti viešojo saugumo tarnybos ir Lietuvos policijos atliekamas funkcijas; c) efektyvinti institucijos struktūrinių padalinių valdymą ir jų tarpusavio komunikavimą, sprendžiant iškeltus uždavinius; d) racionaliau naudoti institucijoms skirtus materialinius, finansinius ir žmogiškuosius išteklius.

Įstatymo leidėjo, vidaus reikalų ministerijos vadovybės pareikštos nuostatos dėl viešojo saugumo tarnybos reorganizavimo sukėlė daug diskusijų įvairiuose visuomenės sluoksniuose. Tai ir tapo paskata šio tyrimo autoriui atlikti numatomos reorganizacijos analizę geopolitiniu, tarptautinės humanitarinės teisės ir konstitucinės jurisprudencijos aspektais.

Pagrindinės sąvokos: *valstybinės institucijos, reorganizavimas, saugumo poreikis, valstybės tarnautojai.*

Įvadas

Kiekvieno žmogaus gyvybė reikalauja besąlygiškos pagarbos. Žmogaus gyvybės ir sveikatos apsauga akcentuojama daugelio pasaulio šalių pagrindiniame įstatyme – Konstitucijoje. Tam tikslui pasiekti yra sukuriamos institucijos, kurių pagrindinis uždavinys yra ginti, saugoti ir padėti. Pvz., policija, nacionalinė gvardija, karabinierių pajėgos. Siekiant kilnaus tikslo – gerinti visuomenės saugumą, atliekamos institucinės reorganizacijos, kurių metu sukuriami arba patobulinami jau veikiant organizacinė struktūra.

Šio mokslinio tyrimo naujumas yra tas, kad teisėsaugos institucijos reorganizavimas geopolitiniu, tarptautinės teisės aspektais nebuvo nagrinėtas Lietuvoje išskyrus policijos reformos klausimai organizaciniu aspektu buvo analizuoti Ž. Navickienės, E. Šilerio, šio tyrimo autoriaus mokslinėse publikacijose. Atliekant tyrimą, šio tyrimo autorius siekė išanalizuoti

esamą geopolitinę situaciją nacionalinio saugumo plotmėje, įvertinti numatomą reorganizavimą tarptautinės humanitarinės teisės ir konstitucinės jurisprudencijos aspektais, atlikti planuojamos reorganizuoti institucijos funkcijų lyginamąjį tyrimą su policijai pavestomis vykdyti funkcijomis.

Tyrimo tikslas - dabartinės geopolitinės situacijos poveikis ir tarptautinės humanitarinės teisės nuostatos reorganizuojant viešojo saugumo tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

Tyrimo objektas – Viešojo saugumo tarnybos (toliau - tarnyba) veiklos modelio pakeitimo (reorganizacijos) poveikis Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, tarnybos darbuotojams.

Tyrime sprendžiami uždaviniai:

- išanalizuoti tarnybos reorganizavimą geopolitiniu aspektu;
- išanalizuoti tarnybos reorganizavimą tarptautinės humanitarinės teisės ir konstitucinės jurisprudencijos kontekstuose;
- išanalizuoti geopolitinio veiksnio svarbą reorganizuojant valstybinę instituciją, kuri yra nacionalinio saugumo struktūrų sudėtinis elementas;
- palyginti viešojo saugumo tarnybos ir policijos vykdomas funkcijas;

Darbe buvo naudojami kokybiniai ir kiekybiniai tyrimo metodai: dokumentų analizės, lyginamasis, abstrakcijos, loginis ir kiti tyrimo metodai.

Experience is the teacher of all things

Julius Caesar

Lietuvos Respublikos Konstitucijos, priimtos Lietuvos Respublikos piliečių 1992 m. spalio 25 d. referendume, Preambulėje yra *įtvirtintas siekis atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės*. Prieš pradedant institucijos reorganizaciją civilinio saugumo sektoriuje privalu išsamiai išanalizuoti visus **pros** ir **cons**, sietinus su numatomais pokyčiais, tam tikslui pasitelkiant stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (toliau - SSGG, angl. SWOT) analizę (strateginio planavimo technika), kuria yra siekiama identifikuoti institucijos stiprybes, silpnybes, galimybes bei grėsmes. *Scenario based modeling* technika kaip kompasas gali padėti suvokti kaip institucija veiks po reorganizacijos ar restruktūrizacijos.

„Pradedant reorganizaciją civiliniame saugumo sektoriuje, būtina pradėti nuo klaidų analizės, kurios buvo padarytos anksčiau vykdant institucijų reorganizacijas. Pirmiausiai, būtina atkreipti dėmesį apie valstybės pareigūnų, tarnautojų, visuomenės, įstatymų leidėjų ir politikų informatumą apie būsimos reorganizacijos esmę ir detales svarbą. Kiekvienas žmogus žinių apie pokyčius savo gyvenime sutinka skirtingai. Nesant aiškaus būsimų permainų institucijų sistemoje vaizdo, susidaro palanki dirva įvairių gandy, spėlionių ir netikrų naujienų apie būsimas permaitas sklaidai. Kai kurie valstybinės institucijos vadovai nenori prarasti savo komforto zonos, pareigų ir įgaliojimų, kuriais naudojami daugelį metų. Jie gali įpilti dar daugiau alyvos į nepasitenkinimo būsimomis reformomis ugnį įvairiais būdais - nuo informacijos apie planuojamą reorganizaciją detales slėpimo ar kitokio jos esmės interpretavimo iki klaidingų pranešimų politikams, kad šie sustabdytų reorganizacijas ar ją pakoreguotų. Kai kurie politikai, visuomeniniai judėjimai, atskiros visuomenės grupės dėl skirtingų interesų gali pasinaudoti šiuo netikrumu savo siauriems tikslams siekti.

Apibendrinant galima teigti, kad prieš pradedant civilinio saugumo sektoriaus institucijos reorganizavimą, jos rėmėjai (asmenys, atsakingi už reorganizacijos kontūrų kūrimą) turi pradėti informacines kampanijas, kurių tikslas - paprastais žodžiais perduoti tikslinei auditorijai žinių apie planuojamus pokyčius. Kiekviena reorganizacija yra iššūkis ne

*tik jos iniciatoriui ar iniciatoriams, bet ir žmogui, tiesiogiai ar netiesiogiai susijusiam su sritimi, kuri bus keičiama, koreguojama. Kiekvienas žmogus yra didžiausia vertybė ir kartu labiausiai pažeidžiama būsimo tobulinimo dalis. Tai daro didžiulį spaudimą Homo Sapiens psichinei sveikatai, pradedant baime būti atleistam iš darbo, pareigų arba prarasti užimamas pareigas, netikrumu, galimos komforto zonos pabaiga, baigiant nepasitikėjimu savimi, ypač jei reikės įgyti naujų įgūdžių ir žinių. Taigi, gyvybiškai svarbus kiekvienos reorganizacijos elementas yra žmogaus mąstysenos koregavimas, įtraukiant jį į reorganizacijos procesą nuo pat pradžių, suteikiant pakankamai laiko prisitaikyti prie gyvenimo naujovių (Bučiūnas, G., *Administrative and Criminal Justice*, 2022, p. 8-9).*

Geopolitinė situacija

Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo strategijos (toliau – strategija) nauja redakcija įsigaliojusį nuo 2021-12-22, paskelbta TAR 2021-12-21, III sk. 14 p. nurodo, kad *“didžiausia grėsmė Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinių interesų užtikrinimui kyla iš augančio Rusijos Federacijos valdžios autoritarizmo, agresyvumo ir imperialistinių ambicijų įgyvendinimo karinėmis ir kitomis, nekonvencinėmis hibridinėmis priemonėmis.”* 16 p. nurodoma, kad *„Autoritarinio Baltarusijos Respublikos politinio režimo priešiškas ir vykdomas provokacijos prieš Lietuvos Respubliką bei kitas demokratines valstybes didina nenusipėjamumą ir kelia naujų saugumo grėsmių. Auganti Rusijos Federacijos įtaka Baltarusijos Respublikai, politinės, ekonominės ir karinės abiejų valstybių integracijos stiprinimas neigiamai veikia Lietuvos Respublikos ir viso regiono saugumo aplinką.“* Strategijos IV sk. 34.4 p. akcentuojama būtinybė *užtikrinti ypatingos svarbos infrastruktūros saugumą, stiprinti ginkluotąsias pajėgas sudarančių institucijų parengtumą veikti su Lietuvos kariuomene, aprūpinant NATO standartus atitinkančia ginkluote, amunicija ir ekipuote.“*

Lietuvos Respublikos Valstybės saugumo departamento ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime pateikiamos svarbiausios artimoje perspektyvoje (2023–2024 m.) Lietuvos nacionaliniam saugumui galinčios kilti grėsmės ir rizikos veiksniai, ir pateikiamas ilgalaikių tendencijų vertinimas, apžvelgiant iki 10 metų perspektyvą. Šiame vertinime pabrėžiama, kad *didžiausią grėsmę Lietuvai kelia uždara, agresyvi ir dialogo galimybes neigianti Rusija, nes ją vis mažiau varžo ne tik tarptautinės normos, bet ir tarptautinė opinija, Rusijos Federacijos vykdomas agresyvus karas Ukrainoje. Beprecedentis Baltarusijos jėgos demonstravimas, siekiant pagrįsti tariamą Vakarų grėsmę, Rusijos rėmimas kare prieš Ukrainą ir A. Lukašenkos pasiryžimas bet kokia kaina išlikti valdžioje kelia riziką Lietuvos saugumui. Rusija savo tikslams pasiekti pasitelkia prokremlišku pažiūrų asmenis Lietuvoje.*

Bučiūno G., (2023) teigimu, *Baltarusija yra labai svarbi Rusijos Federacijai strateginiu požiūriu. Rusijos anklavą – Kaliningrado sritį skiria tik 120 kilometrų nuo Baltarusijos Respublikos. Suvalkų koridorius karo ekspertų laikomas Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos Achilo kulnu. Geografinis reljefas ir greičiausiai tebevykstanti kontrabanda iš Baltarusijos į Lietuvą gali būti panaudota Rusijos Federacijos specialiųjų tarnybų operacijoms prieš Lietuvos Respubliką vykdymui. Taip pat migracijos procesai A. Lukašenkos režimo jau buvo panaudoti prieš Lenkiją, Lietuvą ir Latviją, kaip „minkštosios galios“ ginklas“. Niekas negali paneigti, kad ateityje toks ginklas nebus vėl ištrauktas į dienos šviesą. Rusijos Federacijos papildomų karinių pajėgumų dislokavimas Baltarusijoje didina konfliktinių situacijų atsiradimą (*Journal of advanced security research „Security spectrum“*, p. 140-170).*

Tarnybos vykdomų funkcijų dalis vienaip ar kitaip yra susijusios su nacionaliniu saugumu. Pvz., Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos (toliau – viešojo saugumo tarnybos) įstatymo 7 str. skelbia, kad *tarnyba, įgyvendindama jai pavestus uždavinius:*

....2) *ypatingųjų ir ekstremaliųjų situacijų atvejais užkerta kelią veiksams, keliantiems pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba šiurkščiai pažeidžiantiems viešąją tvarką...*

7) **saugo svarbius valstybės objektus pagal Vyriausybės patvirtintą sąrašą...**

9) **ginkluotųjų pajėgų sudėtyje gina valstybę karo metu.**

Tarnybos strateginis tikslas – operatyviai atkurti viešąją tvarką ekstremalių bei ypatingų situacijų metu ir užtikrinti tinkamą svarbių valstybės objektų, ir konvojuojamųjų asmenų apsaugą.

Viešojo saugumo tarnybos įstatymo 3 str. nurodoma, kad „*Tarnyba – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui atskaitinga **nuolatinės specialiosios parengties valstybės įstaiga**, kurios paskirtis – atkurti ir (ar) užtikrinti viešąją tvarką ypatingų ir ekstremaliųjų situacijų atvejais, **o karo metu ginkluotųjų pajėgų sudėtyje ginti valstybę**, taip pat atlikti kitas šio ir kitų įstatymų nustatytas funkcijas.*” Tai leidžia daryti išvada, kad tarnyba, būdama viena iš Lietuvos Respublikos nacionalinių saugumą užtikrinančių subjektų, prisideda prie nacionalinio saugumo strategijos realizavimo, tame tarpe ir Vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2022-2024 metų strateginio veiklos plano priemonių įgyvendinimo, o **karo metu tampa Lietuvos Respublikos ginkluotųjų pajėgų struktūriniu vienetu.**

Taigi, Lietuvos Respublikos ginkluotąsias pajėgas sudaro ne tik kariuomenė, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Vadovybės apsaugos tarnyba, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas, koviniai Lietuvos Šaulių sąjungos būriai, bet ir **Viešojo saugumo tarnyba**. Karo padėties metu minėtos tarnybos ir organizacijos tampa pavaldžios ir atskaitingos ginkluotųjų pajėgų vadui bei vykdo valstybės ginkluotos gynybos ir ginkluotųjų pajėgų mobilizacijos planuose numatytas užduotis, glaudžiai sąveikaudamos su Lietuvos kariuomene ir sąjungininkų pajėgomis, taip pat vykdo ir savo specifines užduotis.

Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme nurodoma, kad karinei valstybės gynybai naudojamos visos ginkluotosios pajėgos. Jos privalo būti parengtos greitam reagavimui ir persigrupavimui, gerai sąveikai tarpusavyje ir su NATO sąjungininkų pajėgomis. Tarnyba modernizavo individualia ginkluote ir ekipuote, pereidama prie NATO standartų. Pvz., Tarnybos ginkluotė pritaikyta 5.56x45 mm kalibro šoviniui. Tarnyba įgijo specialiosios paskirties šarvuočius, suformavo naują operatyvaus reagavimo kontratakos būrį ir aktyviai dalyvauja mokymuose, pratybose, kurių metu yra glaudžiai sąveikaujama su kitais ginkluotųjų pajėgų vienetais, kitomis institucijomis. Pvz., Priešgaisrinės saugos ir gelbėjimo departamento struktūriniais vienetais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sutinkamai su Viešojo saugumo tarnybos įstatymo 8 str. 3 d. ...*Tarnybos padaliniai turi būti dislokuoti taip, kad būtų užtikrintas Tarnybos pareigūnų atvykimas į ypatingos ar ekstremaliosios situacijos vietą ne vėliau kaip per 2 valandas nuo vidaus reikalų ministro įsakymo dėl Tarnybos pareigūnų panaudojimo ypatingai ar ekstremaliajai situacijai likviduoti priėmimo momento.*“ Taigi, kaip matome, ši institucija yra pasirengusi operatyviai reaguoti į iškilusias grėsmes.

Tarptautinė humanitarinė teisė

Esant karo padėčiai, tarnybos veikla patenka į tarptautinės humanitarinės teisės reguliavimo sferą, o būtent į Ženevos Konvencijos ir jos papildomais protokolais, taip pat kitų Lietuvos Respublikos pasirašytų ir ratifikuotų tarptautinės teisės aktų reglamentuojamus santykius. Sutinkamai su 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos Konvencijos sudaryto 1977 m. birželio 8 d. I papildomo protokolo dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos 43 str. 3

d. nuostatas, šaliai leidžiama įtraukti **tik paramilitarinę ar ginkluotą teisėsaugos organizaciją į savo ginkluotąsias pajėgas.**

1977 m. birželio 8 d. Ženevos Konvencijos I ir II papildomų protokolų komentare, parengtame 1987 m. Claude Pilloud, Jean De Preux, Yves Sandoz, Bruno Zimmermann, Philippe Eberlin, Hans-Peter Gasser, Claude F. Wenger ir kt. yra pateikiamas sąvokos „**policijos pajėgos**“ reikšmės paaiškinimas. Tai apima tiek uniformuotus policijos padalinius, tiek policininkus su paprastais/kasdieniniais (neuniformuotais) drabužiais (angl. *which can cover uniformed units as well as plain clothes policemen*). Sąvoka „**policijos pajėgos**“ buvo keistina į terminus „**sukarinta organizacija/sukarintos pajėgos/paramilitarinė organizacija**“, „**ginkluota teisėsaugos institucija**“. Tai buvo padaryta atsižvelgiant į daugelio valstybių vidaus institucijų organizavimo skirtumus. Taip pat komentare nurodoma, kad „*jei valstybė turi įstatymą, numatantį automatinį policijos pajėgų įtraukimą į savo ginkluotąsias pajėgas karo metu, pranešimo reikalavimas gali būti įvykdytas, pranešant visoms Protokolo Šalims per depozitarą*“.

Pagrindiniai reikalavimai institucijos statuso pasikeitimui ginkluoto konflikto metu yra šie:

a) *valstybės teisinis reguliavimas turi atitikti tokio vieneto/institucijos inkorporavimą į ginkluotąsias pajėgas;*

b) *apie tai pranešama konflikto šaliai.*“

Taigi, teisėsaugos institucijos, prie kurių priskirtina policija, gali būti priskirta prie šalies ginkluotųjų pajėgų, jei apie tai buvo pranešta priešišškai nusiteikusiai Šaliai (konflikto šaliai). Kitą vertus, esant karo padėčiai, klausimas nėra visiškai aiškus, kaip ir koku būdu apie tai bus informuojama kita konflikto šalis, ypač jei viena šalis staigiai užpuola kitą valstybę.

Viešojo saugumo tarnybos prijungimas prie Lietuvos policijos, o karo atveju šios tarnybos automatinis tapimas Lietuvos Respublikos ginkluotųjų pajėgų struktūriniu padaliniu sukels didesnę riziką policijos įstaigoms įsikūrusiomis visose šalies savivaldybės centruose tarp civilinių pastatų, tankiai gyvenamuosiuose rajonuose, tapti kariniu taikiniu. Juk ir dabar tarnybos struktūriniai padaliniai yra išdėstyti ne vienoje Lietuvos Respublikos vietovėje.

Esant įtemptai geopolitinei situacijai, Rusijos Federacijai tęsiant agresyvų karą Ukrainoje, Rusijos Federacijos oficialių pareigūnų vieši pareiškimai apie koridoriaus į Kaliningrado anklavą formavimą per Lietuvos Respublikos teritoriją karinėmis priemonėmis, turėtų būti atsakingai išanalizuojami ir apsvarstomi visi *prieš* ir *už* argumentai, prieš priimant galutinį sprendimą dėl tarnybos jungimo prie Lietuvos policijos.

Šio vertinimo plotmėje kyla klausimas, ar Lietuvos Policija pagal nacionalinę teisę laikytina paramilitarine (sukarinta), ginkluota teisėsaugos organizacija? Aiškus atsakymas pateikiamas Lietuvos Respublikos policijos įstatymo 5 str., kuriame nurodyti policijos uždaviniai, tarp kurių šalies gynimas nėra įtrauktas. 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos Konvencijos I Papildomo protokolo dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos, sudaryto 1977 m. birželio 8 d., 60 str. 4 d. leidžia demilitarizuotoje zonoje (kurioje draudžiama atlikti karo veiksmus) būti policijos pajėgoms viešosios tvarkos palaikymui. I papildomo protokolo 61 str. a) ir d.) XI p. nustato tipinę policijos funkciją – viešosios tvarkos atkūrimas ir palaikymas, o pagal I papildomo protokolo 61 str. b) ir d.) p. policija yra priskiriama civilinei gynybos organizacijai.

Vadinasi, policijos pajėgos pagal Ženevos Konvencijos I papildomą protokolą yra priskiriamos atlikti tvarkos palaikymo ir įstatymų saugojimo funkcijas, kurias vykdant policijos pajėgoms yra draudžiama atlikti karines pareigas, tiesiogiai dalyvauti karo veiksmuose (I papildomo protokolo 67 str. 1 d. b), e) punktai). Be to, I papildomo protokolo *travaux préparatoires* medžiagoje atskleidžiama tikroji I papildomo protokolo prasmė, nurodant, kad,

formuluojant I papildomo protokolo 43 str. 3 d. nuostatas, buvo išreikšti nuogaštavimai, jog priskiriant policiją prie ginkluotųjų pajėgų būtų susiduriama su dvejų pagal savo esmę nesuderinamų funkcijų (t. y. įstatymų saugojimo funkcijos ir kombatanto funkcijos) koncentravimo vienoje institucijoje (policijoje) problema.

Jau minėtame papildomų protokolų komentare, parengtame 1987 m., pateikiamas išaiškinamas, kad viešosios tvarkos palaikymo užduoties vykdymas neabejotinai priklauso policijos kompetencijai. Komentaras paaiškina termino **“civilinės saugos organizacija”** reikšmę, nurodydamas, kad *„Civilinės saugos organizacijos statusas yra suteikiamas pagal vykdomas funkcijas, o ne pagal narystę organizacijoje.“*

Taigi, jungiant tarnyba prie Lietuvos policijos, viešosios tvarkos palaikymas demilitarizuotose zonosose taptų labiau komplikuoatas.

Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Rezoliucijos Nr. 690 (1979) **„Dėl deklaracijos apie policiją“** priedo C sk. **„Karas ir kitos nepaprastosios situacijos – užsienio valstybės okupacija“** 1 p. numato, kad *„karo atveju policijos pareigūnas privalo tęsti asmenų ir turto apsaugos funkcijų vykdymą, užtikrindamas civilių gyventojų interesus, policijos pareigūnas negali turėti kombatanto statuso ir jo atžvilgiu netaikomos 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos Konvencijos dėl elgesio su karo belaisviais nuostatos.“* O jau minėtos rezoliucijos priedo C sk. 2 p. nurodo, kad *„Civilinei policijai taikomos 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ketvirtosios Ženevos Konvencijos nuostatos dėl civilių asmenų apsaugos karo metu.“*

Atlikus Lietuvos Respublikos Policijos įstatymo sisteminę analizę matyti, kad policija nelaikytina nei sukarinta, nei ginkluota teisėsaugos organizacija. Pagal Ženevos Konvencijos ir jos papildomus protokolus **policijos pajėgos atlieka viešosios tvarkos palaikymo ir įstatymų saugojimo funkcijas, ir karo veiksmuose nedalyvauja**. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Seimui siūlomą Policijos įstatymo keitimo projektu nesūdoma keisti ir papildyti šio įstatymo 5 str. nauju uždaviniu policijai – *ginti valstybę karo atveju*.

Tuo tarpu tarnyba karo metu vykdys valstybės ginkluotos gynybos ir ginkluotųjų pajėgų mobilizacijos planuose numatytas užduotis. Reorganizacijos metu, jungiant tarnyba prie policijos, ji taptų policijos sudėtine dalimi. Tada iškilis funkcijų persipynimas ir dubliavimas, kuomet tos pačios institucijos struktūriniai vienetai vykdys užduotis kaip ginkluotųjų pajėgų sudėtinė dalis ir kaip policijos struktūriniai vienetai atsakingi tik už viešosios tvarkos palaikymą karo metu, o tai galimai prieštarautų Ženevos Konvencijai ir jos papildomiems protokolams.

Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos Statute, priimtame 1998 m. liepos 17 d., 8 str. 2 d. pateikiamas veikų sąrašas, kurios laikytinos karo nusikaltimais. Pvz., a) *Sunkūs 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų pažeidimai...b) Kiti rimti, tarptautinės teisės nustatytų tarptautinių ginkluotų konfliktų įstatymų ir papročių pažeidimai, būtent šios veikos:ii) civilinių objektų, t. y. ne karinių objektų tyčinis užpuodinėjimas*. Šiuo atveju kyla didesnė rizika, kad policijos struktūrinis vienetas – viešojo saugumo tarnyba gali tapti taikiniu karo metu, ir tuo pačiu padidėtų rizika tapti kariniu taikiniu tiems policijos struktūriniais vienetais, kurie netiesiogiai yra susiję su tarnyba, kaip policijos struktūrinis vienetas.

Nacionalinė teisė ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija

Atliekant reorganizaciją, privalu atsižvelgti į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ne kartą minėtus teisinės valstybės principo elementus: **teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas**. *Konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius. Šie principai inter alia suponuoja tai, kad valstybė privalo vykdyti prisiūmtus įsipareigojimus*

asmeniui. Neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise. Atsižvelgiant į tai, teisinio reguliavimo pakeitimai turėtų būti daromi taip, kad asmenims, kurių teisinei padėčiai jie gali turėti įtakos, būtų užtikrinta reali galimybė prisitaikyti prie naujos teisinės situacijos. Vienas esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra ir teisinis aiškumas, kuris suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. sausio 26 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. birželio 22 d. nutarimai).

Teisėtų lūkesčių apsaugos principo esmė atskleidžiama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 3 d. nutarime, kuris nurodo, kad „Teisėtų lūkesčių apsaugos principas suponuoja valstybės, taip pat valstybės valdžią įgyvendinančių bei kitų valstybės institucijų pareigą laikytis valstybės priimtų įsipareigojimų. Šis principas taip pat reiškia įgytų teisių apsaugą, t. y. asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus, neprieštaraujančius Konstitucijai, įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas).“

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutarime byloje Nr. 47/2001-08/2003-20/2003-32/2003-38/2003 konstatuota, kad Konstitucijos 29 str. yra įtvirtinta „formali visų asmenų lygybė, asmenų nediskriminavimo ir privilegijų neteikimo principas. Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad šio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant. Pažeidžiant valstybės tarnautojo teisėtus lūkesčius, kyla problemos tiek valstybės tarnyboje dirbantiems fiziniams asmenims, tiek pačiai institucijai. Ši Konstitucinio Teismo pozicija visiškai atitinka EŽTT praktiką, *expressis verbis* pripažinusią, kad pasitikėjimas valstybe ir jos institucijomis yra teisėtų lūkesčių apsaugos pagrindas. Pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2013 m. gegužės 14 d. sprendimo N.K.M. prieš Vengriją, pareiškimo Nr. 66529/11.

Moksliniais tyrimais įrodyta, kad pažeidus darbuotojų teisėtus lūkesčius mažėja motyvacija, produktyvumas ir pasitenkinimas darbu. Didžiausias turtas kiekviename ūkio subjekte, institucijoje yra – **Žmogus**. Vykdam reorganizaciją, ir nesant teisinio tikrumo, dalis kvalifikuotų valstybės tarnautojų palieka instituciją ir sukauptos žinios, įgytą patirtis, valstybės biudžeto investuotos lėšas į jų - valstybės tarnautojų (toliau – tarnautojas) „išteka“ į kitus ūkio subjektus, institucijas. Taigi, kitos galimos neigiamos reorganizacijos pasekmės – darbo santykių nutraukimas ir dalies valstybės tarnautojų su specifinėmis žiniomis ir patirtimi „nutekėjimas“ į kitas institucijas, ūkio subjektus, institucijos reputacijos sumažėjimas visuomenėje.

1 lentelė. Policijos ir tarnybos funkcijų lyginamoji lentelė

<p>Lietuvos Respublikos policijos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 90-2777; TAR, 2015-07-03, Nr. 2015-10818) https://www.infolex.lt/ta/100125?ref=1#X07f5d855558143a7918bacfcc45fdf10 6 straipsnis. Pagrindinės policijos funkcijos</p>	<p>Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos įstatymas (Žin., 2006, Nr. 102-3935) https://www.infolex.lt/ta/21051#Xaf6d91670e214217b00fc142e12f9035 7 straipsnis. Tarnybos funkcijos</p>
<p>1) pagal kompetenciją rengia ar dalyvauja rengiant prevencijos ir kontrolės, teisėsaugos stiprinimo priemonių projektus ir šias priemones įgyvendina;</p>	<p>1) slopina riaušes, masinius neramumus, grupinius veiksmus, kuriais pažeidžiama viešoji tvarka ar priešinamasi teisėsaugos pareigūnams, riaušes laisvės atėmimo vietų įstaigoje</p>

<p>14) pagal kompetenciją įgyvendina nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų (nusižengimų) prevenciją, atskleidimą ir atlieka jų tyrimą, analizuoja ir atskleidžia padarytų nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų (nusižengimų) priežastis bei sąlygas ir imasi teisės aktuose nustatytų priemonių joms pašalinti;</p> <p>14) renka, kaupia, analizuoja ir apibendrina informaciją apie kriminogeninių procesų (nusikalstamų grėsmių) įtaką valstybei, teikia šią informaciją ir siūlymus dėl neigiamos kriminogeninių procesų (nusikalstamų grėsmių) įtakos valstybei mažinimo suinteresuotoms institucijoms;</p> <p>4) registruoja ir nagrinėja pareiškimus ir pranešimus apie rengiamas, daromas ar padarytas nusikalstamas veikas ir administracinius teisės pažeidimus (nusižengimus);</p> <p>5) taiko administracinio poveikio ir kitokias prevencijos priemones;</p> <p>6) atlieka pasislėpusių įtariamųjų, kaltinamųjų, nuteistųjų, be žinios dingusių asmenų ir pasišalinusių iš sveikatos priežiūros įstaigų asmenų, kuriems teismas taikė priverčiamąsias medicinos priemones, kitų asmenų paiešką, nustato asmens tapatybę, taip pat rastų neatpažintų lavonų asmens tapatybę;</p> <p>7) vykdo kriminalinę žvalgybą;</p> <p>8) sudaro kriminalistines kartotekas ir kolekcijas;</p> <p>9) pagal kompetenciją įgyvendina Europos Sąjungos ir tarptautinių teisės aktų nuostatas, dalyvauja Europos Sąjungos institucijų, įstaigų, tarnybų, agentūrų ir tarptautinių organizacijų veikloje;</p> <p>10) vykdo asmens ir jo turto apsaugą nuo nusikalstamo poveikio;</p> <p>11) NETEKO GALIOS: 2018 12 20 įstatymu Nr. XIII-1866 (nuo 2019 07 01) (TAR, 2018, Nr. 2018-21877)</p> <p>12) pagal kompetenciją atlieka Rusijos Federacijos piliečių vykimo iš Rusijos Federacijos teritorijos į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį ir atgal per Lietuvos Respublikos teritoriją kontrolę; KEISTA: 2018 12 20 įstatymu Nr. XIII-1866 (nuo 2019 07 01) (TAR, 2018, Nr. 2018-21877)</p> <p>13) organizuoja ir įgyvendina viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo priemones;</p>	<p>ar grupinius pasipriešinimus laisvės atėmimo vietų įstaigos administracijai, taip pat kitokius tyčinius veiksmus, šurkščiai pažeidžiančius laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarką, išlaisvina įkaitus;</p> <p>KEISTA: 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1207 (nuo 2023 01 01) (TAR, 2022, Nr. 2022-15571)</p> <p>2) ypatingųjų ir ekstremaliųjų situacijų atvejais užkerta kelią veiksams, keliantiems pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba šurkščiai pažeidžiantiems viešąją tvarką ar laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarką;</p> <p>KEISTA: 1. 2011 06 22 įstatymu Nr. XI-1504 (nuo 2011 07 13) (Žin., 2011, Nr. 86-4146) 2. 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1207 (nuo 2023 01 01) (TAR, 2022, Nr. 2022-15571)</p> <p>3) vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka konvojuoja suimtuosius ir nuteistuosius į laisvės atėmimo vietų įstaigą, iš vieno laisvės atėmimo vietų įstaigos padalinio į kitą;</p> <p>KEISTA: 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1207 (nuo 2023 01 01) (TAR, 2022, Nr. 2022-15571)</p> <p>4) vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka konvojuoja sulaikytuosius, suimtuosius ir nuteistuosius iš laisvės atėmimo vietų įstaigos į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, Apeliacinį, apygardos teismus, Lietuvos vyriausiąjį administracinį ir apygardos administracinius teismus, o ypatingo konvojaus atvejais (kai konvojuojami nuteistieji, kuriems įsiteisėjęs teismo nuosprendis dėl laisvės atėmimo iki gyvos galvos, taip pat kitais įstatymų nustatytais atvejais) – ir į miestų ir rajonų apylinkės teismus ir atgal į laisvės atėmimo vietų įstaigą, saugo juos per teismo posėdžius;</p> <p>KEISTA: 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1207 (nuo 2023 01 01) (TAR, 2022, Nr. 2022-15571)</p> <p>5) vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka konvojuoja sulaikytuosius, suimtuosius ir nuteistuosius jų ekstradicijos atvejais, juos deportuojant, perduodant Tarptautiniam baudžiamajam teismui, perduodant pagal Europos arešto orderį, taip pat nuteistuosius perduodant toliau atlikti bausmės;</p> <p>KEISTA: 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1207 (nuo 2023 01 01)(TAR, 2022, Nr. 2022-15571)</p>
---	---

<p>14) teikia nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų (nusižengimų) ar bejėgiškos būklės asmenims neatidėliotiną pagalbą, reikalingą gyvybei, sveikatai ar turtui išsaugoti;</p> <p>15) atlieka eismo automobilių keliais priežiūrą ir patruliuoja viešose vietose;</p> <p>16) įstatymų nustatytais atvejais išduoda licencijas, leidimus ir kontroliuoja, kaip laikomasi nustatytų licencijuojamos veiklos sąlygų;</p> <p>17) įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka vykdo teismų nuosprendžius, nutarimus ir nutartis;</p> <p>18) nustatyta tvarka užtikrina policijos įstaigose laikomų sulaikytų, suimtų ir nuteistų asmenų apsaugą ir priežiūrą;</p> <p>19) vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka atlieka sulaikytų, suimtų ir nuteistų asmenų konvojavimą; KEISTA: 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1208 (nuo 2023 01 01) (TAR, 2022, Nr. 2022-15572)</p> <p>20) saugo Lietuvos Respublikoje esančias užsienio šalių diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigas; KEISTA: 2020 05 07 įstatymu Nr. XIII-2923 (nuo 2020 07 01) (TAR, 2020, Nr. 2020-10931)</p> <p>21) atlieka pretendentų į policijos profesinio mokymo ar kitas švietimo įstaigas atranką;</p> <p>22) rengia pareigūnus ir tobulina jų kvalifikaciją;</p> <p>23) vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovų prašymu padeda atlikti vidaus reikalų statutinėms įstaigoms pavestas funkcijas. Pareigūnų pasitelkimo tvarką ir konkrečias užduotis nustato vidaus reikalų ministras. KEISTA: 14. 2016 05 19 įstatymu Nr. XII-2366 (nuo 2017 01 01) (TAR, 2016, Nr. 2016-14168) 2. 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1208 (nuo 2023 01 01) (TAR, 2022, Nr. 2022-15572)</p> <p>2. Policija atlieka ir kitas įstatymuose jai pavestas funkcijas, skirtas policijos uždaviniams įgyvendinti.</p>	<p>6) teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauja ieškant iš laisvės atėmimo vietų įstaigos pabėgusių ar konvojavimo metu pabėgusių asmenų ir juos sulaiko; KEISTA: 2022 06 28 įstatymu Nr. XIV-1207 (nuo 2023 01 01) (TAR, 2022, Nr. 2022-15571)</p> <p>7) saugo svarbius valstybės objektus pagal Vyriausybės patvirtintą sąrašą;</p> <p>8) vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovų prašymu padeda atlikti vidaus reikalų statutinėms įstaigoms pavestas funkcijas. Tarnybos pareigūnų pasitelkimo tvarką ir konkrečias užduotis nustato vidaus reikalų ministras; KEISTA: 2016 05 19 įstatymu Nr. XII-2371 (nuo 2017 01 01) (TAR, 2016, Nr. 2016-14174)</p> <p>9) ginkluotųjų pajėgų sudėtyje gina valstybę karo metu;</p> <p>10) padeda likviduoti ekstremaliąsias situacijas ir jų padarinius; KEISTA: 2011 06 22 įstatymu Nr. XI-1504 (nuo 2011 07 13) (Žin., 2011, Nr. 86-4146)</p> <p>11) dalyvauja Jungtinių Tautų, kitų tarptautinių organizacijų, Europos Sąjungos, užsienio valstybių operacijose ir misijose Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka; KEISTA: 2011 06 22 įstatymu Nr. XI-1504 (nuo 2011 07 13) (Žin., 2011, Nr. 86-4146)</p> <p>12) bendradarbiauja su Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių teisėsaugos ir kitomis institucijomis ir įstaigomis, tarptautinėmis organizacijomis Tarnybos kompetencijos klausimais;</p> <p>13) kaupia, saugo ir analizuoja informaciją, reikalingą Tarnybos uždaviniams atlikti;</p> <p>14) įgyvendina kitas įstatymų nustatytas funkcijas. (Žin., 2011, Nr. 86-4146)</p>
---	--

<p>3. Naujos funkcijos policijai pavedamos tik užtikrinus jų finansavimą iš valstybės biudžeto.</p>	
---	--

Lyginant tarnybos ir policijos atliekamas funkcijas, galima pastebėti įstatymo leidėjo naudojamus panašius arba tapačius žodžių junginius, apibūdinant tarnybos ir policijos atliekamas funkcijas. Pvz., Policija **saugo Lietuvos Respublikoje esančias užsienio šalių diplomatinės atstovybes ir konsulines įstaigas**. Tarnyba **saugo svarbius valstybės objektus pagal Vyriausybės patvirtintą sąrašą**.

Tai sudaro prielaidą teigti, kad tarnybos ir policijos veikla objektų fizinės apsaugos užtikrinime iš esmės nesiskiria, o netgi funkcijos dubliuojasi. Visgi, Lietuvos Respublikoje esančios užsienio šalies diplomatinės atstovybės ir/ar konsulinės įstaigos ir svarbaus valstybės objekto apsauga labai skiriasi tiek pagal apsaugos objekto pobūdį, fizinius matmenis, tiek pagal personalo atliekančio minėtą funkciją įgūdžių, žinių specifika, naudojamų techninių, organizacinių, teisinių priemonių turinį, ir kt. kriterijus. Pvz., saugoti Švedijos Karalystės ambasados pastatą Vilniuje ir akcinę bendrovę „Lietuvos oro uostai“, ar Ignalinos AE Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginius Visagino savivaldybės teritorijoje, besiribojančia su Baltarusija yra labai dideli skirtumai. Įvedus karo padėtį, padidėja diversijos tikimybė svarbiuose valstybės objektuose. Šis teiginys patvirtinamas realiais faktais iš antrosios karo fazės Ukrainoje. Pvz., Rusijos diversinių grupių veikla Kijevo mieste 2022 m. vasario 24 d. – 2022 m. kovo pradžioje.

Kitas pavyzdys, kai vykdomos funkcijos atrodo persipina yra Lietuvos policijos liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugos tarnybos (Lietuvos kriminalinės policijos biuro struktūrinis vienetas) atliekama veikla asmens ir turto apsaugoje, ir Vadovybės apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atliekama asmenų apsauga. Lietuvos policijos liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugos tarnyba saugo baudžiamojo proceso ir kriminalinės žvalgybos dalyvių, teisingumo ir teisėsaugos institucijų pareigūnų, kitų su baudžiamąja byla susijusių asmenų gyvybę, sveikatą ir turtą nuo nusikalstamo poveikio. Vadovybės apsaugos tarnyba užtikrina Lietuvos Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko, Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko ir kitų saugomų asmenų saugumą.

Viešojo saugumo tarnyba sukurta 1991 m., sunkiu Lietuvos Respublikai laikotarpiu. Šios tarnybos institucinė atmintis patvirtina jos efektyvumą, darbuotojų profesionalumą įgyvendinant pavestus uždavinius nacionalinio saugumo užtikrinime, glaudų savo veiksmų koordinavimą su kitomis institucijomis tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Veiksmų planai pagal tarnybai priskirtas funkcijas parengti, ir patikrinti praktikoje. Viešojo saugumo tarnyba, bendradarbiaudama su kitomis Europos Sąjungos giminingomis teisėsaugos institucijomis ir siekdama prisidėti prie Lietuvos Respublikos indėlio įgyvendinant Europos Sąjungos saugumo ir gynybos politiką, yra Europos žandarmerijos pajėgų (EUROGENDFOR) partnerė. Pasikeitus viešojo saugumo tarnybos statusui, jai tapus policijos struktūriniu padaliniu, gali kilti grėsmė, kad bus prarasti užmegzti kontaktai, kurie leidžia nuolat ir pastoviai keistis patirtimi, žiniomis su analogiškais institucijomis Europos Sąjungos valstybėse narėse naujaisiais technikos ir technologijų pasiekimais vykdant pavestus uždavinius.

Viešojo saugumo tarnybos mokymo centre tarnybos darbuotojai nuolat kelia kvalifikaciją specifinėse srityse. Pvz., Riaušių slopinimas pataisos namuose, mieste; neramumų slopinimui naudotini būdai ir priemonės; svarbių valstybės objektų apsaugos organizavimo specifika ir pan. Tarnybos mokymo centre sukurtos sąlygos tobulinti specifinius įgūdžius, įgyti žinias, kurios būtinos pavestų funkcijų vykdymui. Planuojama reorganizacija kelia susirūpinimą darbuotojų rengimo tęstinumu ateityje, tarnybos mokymo centrą gali palikti kvalifikuoti

specialistai, ir tai sukels grėsmę tolimesniam tinkamam funkcijų, kurios bus perduotos iš tarnybos į policiją, vykdymui. Nesant tinkamai parengtų, kvalifikuotų darbuotojų, padidėja tikimybė, kad vykdant pavestus uždavinius bus grubiai pažeidžiamos žmogaus teisės, pvz., slopinant riaušes. Taip pat padidėja rizika darbuotojų, dalyvaujančių riaušių slopinime, sveikatai bei gyvybei dėl jų nepakankamumo parengimo ir pan.

Išvados

Prieš pradėdant civilinio saugumo sektoriaus institucijos reorganizavimą, patartina pradėti nuo esamos geopolitinės situacijos pasaulyje, regione išsamios analizės nacionalinio saugumo kontekste.

Tarptautinė humanitarinė teisė leidžia ginkluotą teisėsaugos organizaciją įtraukti savo ginkluotąsias pajėgas. Tuo pačiu atkreiptinas dėmesys, kad kyla didesnė rizika ir padidėja tikimybė, kad policijos struktūrinis vienetas – šiuo atveju prijungta viešojo saugumo tarnyba prie policijos, kuri karo metu vykdys valstybės ginkluotos gynybos ir ginkluotųjų pajėgų mobilizacijos planuose numatytas užduotis, gali tapti taikiniu karo metu.

Vykdant reorganizaciją, ir nesant teisinio tikrumo, egzistuoja didelė tikimybė, kad nemaža dalis kvalifikuotų valstybės tarnautojų gali nutraukti darbinius santykius su viešojo saugumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir jų sukauptos žinios, įgyta patirtis „ištekės“ į kitus ūkio subjektus, institucijas.

Lietuvos Policijos ir Viešojo saugumo tarnybos kai kurių atliekamų funkcijų pavadinimai yra panašūs ar atskirais atvejais net sutampa, tačiau atliekamų aukščiau minėtų institucijų funkcijų turinys gerokai skiriasi.

Prieš pradėdant civilinio saugumo sektoriaus institucijos reorganizavimą, privalu įtraukti į reorganizavimo procesą institucijos, analizuojamu atveju viešojo saugumo tarnybos personalą, mokslininkus, politikus, visuomenę. Tai būtų viena iš pagrindinių sąlygų, priimant vėliau subalansuotą sprendimą dėl institucijų reorganizavimo, kuris geriausiai atitiktų nūdienos geopolitinę situaciją ir kylančius poreikius optimaliau valdyti valstybės resursus, efektyviau vykdyti reorganizuotai institucijai jai pavestas įstatymu funkcijas.

Literatūra

1. Buciunas, G., 2022. Reforms in the criminal justice system. Lessons learned from the Republic of Lithuania. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, No. 1/2/, p. 5-11. [Online]. Prieiga internete: <https://doi.org/10.17770/acj.v1i93.6943> (žiūrėta 2024 03 22).
2. Buciunas, G., 2023. Security Problems Caused to the Republic of Lithuania by the Ukrainian War and Belorussian Hybrid Attacks. *Journal of advanced security research „Security spectrum“* No. 22, p. 133-177. [Online]. Prieiga internete: https://digiriul.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/3165/SKA_security-spectrum_2023_158x230-web.pdf?sequence=1&isAllowed=y (žiūrėta 2024 03 24).
3. Buciunas, G., 2021. The ongoing crisis in the Republic of Belarus: prognosis of development various factors to the national security of the Republic of Lithuania. *The journal of the Estonian Academy of Security Science*. p. 64-84.
4. Buciunas, G., 2021. Interpretation of historical facts in documentary movies about the occupation of Lithuania in 1940 by Soviet troops. Book. *The Russian Federation in the Global Knowledge Warfare. Influence Operations in Europe and Its Neighborhood*. Springer Nature, p. 373-396.

5. Brainy quote. [Online]. Prieiga internete: <https://www.brainyquote.com/topics/effectiveness-quotes> [žiūrėta 2024 03 22].
6. Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949. [Online]. Prieiga internete: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400025249a.pdf> (žiūrėta 2024 03 20).
7. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Rezoliucija Nr. 690 (1979) Dėl deklaracijos apie policiją priedas C. [Online]. Prieiga internete: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=16101&lang=en> (žiūrėta 2024 03 19).
8. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2013 m. gegužės 14 d. sprendimo N.K.M. prieš Vengriją, pareiškimo Nr. 66529/11, p. 37.
9. Huntington, S. P. 1993. The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*. Vol.72, No 3, p. 22-49. [Online]. Prieiga internete: <https://doi.org/10.2307/20045621> <http://www.jstor.org/stable/20045621> (žiūrėta 2024 03 25).
10. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume. Lietuvos Respublikos Konstitucija įsigaliojo 1992 m. lapkričio 2 d. Skelbta: Lietuvos Aidas, 1992, Nr. 220 (1992-11-10); Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014 (1992-11-30).
11. Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo strategija. [Online]. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=f54863b0623a11eca9ac839120d251c4> (žiūrėta 2024 03 23).
12. Lietuvos Respublikos policijos įstatymas. [Online]. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/asr> (žiūrėta 2024 03 24).
13. Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos įstatymas. [Online]. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.283038/asr> (žiūrėta 2024 03 26).
14. Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatymas. [Online]. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AF4E384215F8/asr> (žiūrėta 2024 03. 27).
15. Lietuvos Respublikos Valstybės saugumo departamento ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas. [Online]. Prieiga internete: <https://kam.lt/wp-content/uploads/2023/03/2023-METU-GRESMIU-NACIONALINIAM-SAUGUMUI-VERTINIMAS-uz-2022-metus.pdf0> (žiūrėta 2024 03 15).
16. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimas byloje Nr. 47/2001-08/2003-20/2003-32/2003-38/2003 dėl Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo, Lietuvos Respublikos įstatymo „dėl Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo pakeitimo ir papildymo“ nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimu nr. 1156 patvirtintų valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 84 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 45 straipsnio 4 daliai (1994 m. liepos 18 d. redakcija). [Online]. Prieiga internete: <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta291/content> (žiūrėta 2024 03 21).
17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 3 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo (2004 m. kovo 5 d. redakcija) 11 straipsnio 1 dalies atitikties Lietuvos

- Respublikos Konstitucijai. [Online]. Prieiga internete: <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta164/content> (žiūrėta 2024 03 20).
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 22 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo (2004 m. sausio 15 d. redakcija) 22 straipsnio 6 dalies (2006 m. birželio 8 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 635 „dėl detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimo ir sutarties sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimo ir sutarties sudarymo tvarkos aprašo 7.2 punkto (2007 m. sausio 15 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo nuostatomis ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 9 d. nutarimo Nr. 641 „dėl miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis tvarkos patvirtinimo“ 1 punktu patvirtintos miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis tvarkos 7.4 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo nuostatomis. [Online]. Prieiga internete: <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta526/content> (žiūrėta 2024 03 20).
 19. Maslow, A. H., 1943, A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, Vol. 50, No 4, p. 370-396. [Online]. Prieiga internete: https://www.academia.edu/9415670/A_Theory_of_Human_Motivation_Abraham_H_Maslow_Psychological_Review_Vol_50_No_4_July_1943 (žiūrėta 2024 03 27).
 20. Rome Statute of the International Criminal Court. [Online]. Prieiga internete: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf> (žiūrėta 2024 03-26).
 21. Paksas, A., 2020. The implication of motivation and role of user expectations in the co-production of public services. *Contemporary Research on Organization Management and Administration*, Vol. 8 (1), 19– 30. [Online]. Prieiga internete: <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/29a7a326-016d-4431-bcaad-f784777983b/content> (žiūrėta 2024 03 27).
 22. Varma, Ch., 2017, Importance of employee motivation & job satisfaction for organizational performance. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, Vol. 6 (2), pp. 10-20. [Online]. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/329698335_IMPORTANCE_OF_EMPLOYEE_MOTIVATION_JOB_SATISFACTION_FOR_ORGANIZATIONAL_PERFORMANCE (žiūrėta 2024 03 27).
 23. 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos Konvencijos I Papildomo protokolo dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos, sudaryto 1977 m. birželio 8 d. [Online]. Prieiga internete: <file:///C:/Users/M-1228/Downloads/TAR.04EB951D68F0.pdf> (žiūrėta 2024 03 19).
 24. 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ketvirtosios Ženevos Konvencijos nuostatos dėl civilių asmenų apsaugos karo metu. [Online]. Prieiga internete: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=16101&lang=en> (žiūrėta 2024 03 16).

(NO) REFORM. PROS AND CONS

Gediminas BUCIUNAS

Vytautas Magnus University, Mykolas Romeris University

Summary

Officials and employees of pre-trial investigation bodies and other state institutions are constantly faced with various types of challenges, both in the prevention and investigation of violations of law and criminal offences, as well as in the reorganization of institutions. All of these challenges give rise to greater or lesser debate at both institutional and inter-institutional level, and quite often involve the public in the planned changes in the security field. According to Maslow's hierarchy of needs, which is a psychological idea proposed by the American psychologist Abraham Maslow in his 1943 article 'A Theory of Human Motivation' in the Psychological Review, the need for security is one of the most fundamental in the hierarchy of human needs. This explains the fierce debates that arise about the planned reforms in one or other of the state-controlled sectors and public institutions. Thus, when raising the question of reform or don't reform an institution related to public security, a thorough discussion involving the staff of the institution to be reformed is necessary. In one situation, the same factor may have a minimal impact on the need for security, in another situation the same factor may become a major factor. Thus, the question of reform cannot, stop or reform, cannot stop becomes very relevant. It becomes very difficult to answer this question unequivocally, and in the context of the question posed, even the position of the punctuation mark can determine the answer, and of course the sequence of actions to achieve the goal.

The subject of this research is the reorganization of Public Security Service under the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania. The objectives of the reorganization of service are: (a) to ensure national security; (b) to optimize the functions performed by the Public Security Service and the Lithuanian Police; (c) to improve the efficiency of the management of the institution's structural units and their communication with each other in order to solve the set tasks; (d) to rationalize the use of material, financial and human resources allocated to the institutions.

The provisions on the reorganization of the Public Security Service, as expressed by the legislator and the leadership of the Ministry of the Interior, have given rise to a lot of debate in various circles of society. This has prompted the author of this study to analyze the envisaged reorganization from a geopolitical, international humanitarian law and constitutional law perspective.

Keywords: public institutions, reorganization, security needs, civil servants.